

**TEORIE VEŘEJNÉ
VOLBY – EKONOMIE
POLITICKÉHO TRHU**

TEORIE VEŘEJNÉ VOLBY

- Nachází se na pomezí politologie a ekonomie
- Spojuje člověka „ekonomického“ a „politického“
- Někdy je označována jako ekonomická analýza politiky
- Analyzuje chování jednotlivých subjektů (voliči, politici, byrokracie, lobbisté), které působí na politickém trhu
- Předpokládá, že se lidé chovají racionálně nejen v oblasti ekonomické, ale také v politickém životě, kdy je jejich chování motivováno egoismem, racionalitou a snahou o maximalizaci užitku

SUBJEKTY POLITICKÉHO TRHU

○ Občané (voliči)

- Dávají své hlasy té straně, jejíž program odpovídají jejím potřebám

○ Politici

- Snaží se maximalizovat svůj užitek tím, že budou zvoleni

○ Byrokracie

- Výkonný úřednický aparát veřejné správy
- Žádný stát se neobejde bez kvalifikovaných úředníků
- Sleduje své zájmy (co nejvyšší moc rozhodovat, růst příjmů, minimum zodpovědnosti)

○ Zájmové skupiny (lobby)

- V rámci politického trhu jsou chápány jako sdružení občanů či firem, kteří hájí svůj společný zájem, záměr nebo opatření

DOBÝVÁNÍ RENTY (RENT SEEKING)

- Souvisí s chováním zájmových skupin
- Takové chování, které má za cíl zvýšit příjem (užitek) firmy, zájmové organizace apod. jinými cestami než je produkce užitečných statků
- K tomuto účelu bývá používán legální lobbying, který sehrává pozitivní roli, protože může být pro veřejné činitele zdrojem důležitých informací a argumentů
- Náklady spojené s dobýváním renty (čas, energie, organizační úsilí, finanční výdaje) jsou považovány z ekonomického hlediska za ztrátu, protože nevedou k dodatečné nabídce produkce, ale pouze k získání možnosti nabízet
- ***Racionální ignorace***
 - Rozhodnutí nezískat informace, protože náklady na jejich získání jsou větší než prospěch z jejich vlastnictví

TYPY ROZHODNUTÍ V TEORII VEŘEJNÉ VOLBY

- Veřejnou volbou rozumíme proces, kdy jsou individuální preference kombinovány a slučovány do kolektivního rozhodnutí → přijatá rozhodnutí jsou pak nedělitelná
- Kolektivní rozhodnutí nemusí být vždy správná, existují tři typy:
 1. **Škodlivá** – zhorší postavení všech (vláda pozastaví financování školství, zdravotnictví, infrastruktury)
 2. **Přerozdělovací** – vedou k přesunu prostředků od jedné skupiny obyvatel k jiné (daně, transfery)
 3. **Efektivní** – tzv. Paretova – zlepšují postavení všech a nikdo si nepohorší

MECHANISMY VEŘEJNÉ VOLBY

- Jak se tvoří kolektivní rozhodnutí?

1. Jednomyslnost

- Je založena na všeobecné shodě
- Každý musí souhlasit a vyjednává se tak dlouho, dokud nedojde ke shodě
- Časově velmi náročné a komplikované – výsledek nejistý
- Používá se např. v Evropské unii

2. Většinové pravidlo

- Musí souhlasit víc než 50% (**tyranie většiny** – při poměru 51% x 49%), k jejímu zabránění slouží dvoutřetinové (2/3) nebo třípětinové (3/5) pravidlo
- Všechny typy mohou vést k „hlasovacímu paradoxu“

HLASOVACÍ PARADOX

- Nastává, pokud se pro žádnou variantu nepodaří získat většinovou podporu
- Hovoříme také o cyklickém hlasování, které nevede k žádnému výsledku
- Řešením je ***stanovení hlasovacího pořádku*** a správná manipulace s ním, kdy se neúspěšné varianty postupně vyloučí
- **Arrowův teorém**
 - Neexistuje žádný hlasovací mechanismus založený na většinovém principu, který by zaručoval přijetí efektivního rozhodnutí a zároveň respektoval individuální preference voličů bez závislosti na hlasovacím pořádku
- **Logrolling (Jánabráchismus)**
 - Hlasování ve smyslu ty podpoříš můj návrh a já Tvůj

TEORÉM STŘEDNÍHO VOLIČE

- Tento teorém postuluje, že politická strana bude prosazovat takovou politiku, která maximalizuje čistý prospěch voličů ve středním pásmu
- Volební programy politických stran si budou vzájemně podobné s výjimkou extrémní pravice či levice
- V literatuře často zmiňovaný příklad zmrzlinového stánku na pláži

- Politické strany formulují hospodářskou politiku proto, aby vyhráli volby, nikoliv opačně, nesnaží se vyhrát volby aby mohly realizovat hospodářskou politiku :o)

Děkuji za pozornost a
přeji hezký den

